QORTI ~IVILI, PRIM'AWLA

Im]allef

Onor. Giannino Caruana Demajo LL.D.

Seduta ta' nhar il-{img]a 10 ta' Mejju 2002

Numru 6

~itazzjoni 458/1990

Emmanuel Grech b]ala direttur u in rappre\entanza ta' *Grech's Ltd*

versus

Kontrollur tad-Dwana

F'din il-kaw\a s-so`jetà attri`i qieg]da titlob li l-konvenut iroddilha dazju li hi tg]id li kienet im[ieg]la t]allas \ejjed.

I`-`itazzjoni tg]id illi l-attri`i kienet aktar minn darba da]]let f'Malta *parts* ta' *water heaters* sabiex minnhom b'manifattura industrijali f'Malta jsiru *water heaters*. Il-konvenut, billi deherlu li dawn il-*parts* ma kinux me]lusa mid-dazju ta]t in-nota g]all-klassifika 85.12, talab il-]las tad-dazju, u s-so`jetà attri`i]allset ta]t protesta billi dehrilha li dazju ma kellux jit]allas, g]ax il-*parts* importati kienu ma]suba g]all-industrija u manifattura u ma setg]ux jitqiesu b]ala *water heaters*.

Billi g]alxejn sej]et lill-konvenut biex irodd id-dazju li t]allas \ejjed, is-so`jetà attri`i fet]et din il-kaw\a u qieg]da titlob illi l-qorti:

1. tg]id illi l-]wejje[importati ma kellux jit]allas dazju fuqhom;
2. tikkundanna lill-konvenut irodd lill-attri`i s-somma ta' tlitt elef seba' mija u erbg]a u sittin lira, disg]a u tletin `ente\mu u seba' mille\mi (Lm3,764.39,7), jew somma aktar pre`i\a li ti[i likwidata, im]allsa indebitament ta]t protest; u
3. tikkundanna lill-konvenut i]allas b]ala danni l-img]ax minn dan in-nhar li sar kull]las indebitu mill-attri`i.

Qieg]da titlob ukoll l-ispejje\, fosthom dawk ta' l-ittra uffi`jali tat-22 ta' Settembru 1989.

Il-konvenut ressaq dawn l-e``ezzjonijiet.

1. it-talbiet ta' l-attri`i huma dwar ]lasijiet li saru bejn l-20 t'Ottubru 1986 u l-10 ta' Frar 1987, u l-ittra uffi`jali saret fit-22 ta' Settembru 1989; g]alhekk l-azzjoni waqg]et bi preskrizzjoni kemm ta]t l-art. 25 ta' l-Att XXV ta' l-1989[1] kif ukoll ta]t l-art. 2153 tal-Kodi`i ~ivili;
2. is-so`jetà attri`i kienet da]]let f'Malta *water heaters* \armati (*unassembled water heaters*), li i\da xorta huma *water heaters* kif imfisser fir-regolament 2(a) fl-Ewwel Skeda tat-Tariffa fl-Att XXV ta' l-1976 (li kien fis-se]] meta saret l-importazzjoni):

> Kull riferenza f'intestatura g]al xi o[[ett g]andha tittie]ed li tinkludi riferenza g]al dak l-o[[ett mhux komplet jew mhux lest g]al kollox, basta, kif pre\entat, l-o[[ett mhux komplet jew mhux lest g]al kollox ikollu l-karattru essenzjali ta' l-o[[ett komplet jew lest minn kollox. Hija g]andha tittie]ed ukoll li tinkludi ukoll riferenza g]al dak l-o[[ett komplet jew lest minn kollox (jew li jaqa' ta]t il-klassifika b]ala komplet jew lest minn kollox bis-sa]]a ta' din ir-Regola), ippre\entat \muntat jew \armat.

---

[1] *Recte,* Att XXXV ta' l-1989, l-Att dwar id-Dazji ta' Importazzjoni, Kap. 337.

3. it-tifsira mog]tija mill-attri`i lill-kliem “g]all-produzzjoni industrijali” fin-nota g]at-tariffa 85.12 fl-Att XXV ta’ l-1976 mhijiex tajba g]ax meta jing]ad “g]all-produzzjoni industrijali” dan ifisser g]all-u\u fi produzzjoni industrijali u mhux biex issir manifattura industrijali bl-o[[etti stess;

4. il-]wejje\ e\entati mid-dazju, skond il-prassi tad-Dipartiment tad-Dwana, ma kinux jinkludu *water heaters* b]al dawk importati u, ladarba ma kienx hemm direttivi o]ra jew e\enzjoni skond li[i o]ra, il-konvenut ma kellux triq o]ra]lief li jimponi dazju skond it-tariffa 85.12.

B’dikriet tal-15 ta’ {unju 1990 l-qorti]atret lill-Avukat Joseph Micallef Stafrace b]ala perit legali u lil Dr Charles Belli b]ala perit tekniku sabiex jirrelataw dwar il-ka\. Billi Dr Belli miet waqt li kienet miexja l-kaw\a, il-qorti b’dikriet tas-27 t’April 1992]atret floku lill-Prof. Joseph Agius. G]alkemm fil-verbal tat-28 ta’ Frar 1994[2] jing]ad li l-perit legali g]arraf lill-qorti illi hu u l-perit tekniku kienu qeg]din “jirridi[u r-rapport”, kien biss fl-1 ta’ Frar 1999 li l-periti]alfu r-rapport tag]hom. Billi ukoll fir-rapport ma kien hemm xejn dwar l-e``ezzjoni ta’ preskrizzjoni l-perit legali fl-24 ta’ {unju 1999 kien awtorizzat jirrelata dwar dik l-e``ezzjoni ukoll, u fl-10 t’Ottubru 2000]alef rappport addizzjonali dwar hekk.

Il-kwistjoni bejn il-partijiet hija wa]da ta’ interpretazzjoni: jekk *parts* \muntati ta’ *water heaters* g]andhomx jitqiesu b]ala *water heaters*, kif qed ig]id il-konvenut, u hekk jit]allas fuqhom id-dazju g]al *water heaters*, jew humiex ma]suba g]all-manifattura industrijali, kif qieg]da tg]id l-attri`i, u g]alhekk ma jit]allasx dazju fuqhom. Qabel ma nqisu din il-kwistjoni, i\da, irridu nqisu l-e``ezzjonijiet ta’ preskrizzjoni mressqa mill-konvenut.

Ing]atat e``ezzjoni ta’ preskrizzjoni kemm ta]t l-art. 2153 tal-Kodi`i ~ivili kif ukoll ta]t l-art. 25 ta’ l-Att dwar id-Dazji ta’ Importazzjoni, Kap. 337.

---

2 *Fol.* 41.

L-art. 2153 tal-Kodi`i ~ivili jg]id hekk:

> **2153.** L-azzjoni g]all-]las tal-]sarat mhux ikka[unati b'reat taqa' bi preskrizzjoni bl-eg]luq ta' sentejn.

Dan l-artikolu jg]odd g]al danni *ex delicto vel quasi* u mhux g]all-ka\ tallum, li ma hux ka\ ta' danni *ex delicto vel quasi*. Il-qorti taqbel ma' l-attri`i u mal-perit legali li din il-preskrizzjoni ma tolqotx l-azzjoni ta' l-attri`i.

L-art. 25 tal-Kap. 337 ig]id hekk:

> **25.** Ebda]las ma g]andu jsir dwar xi]las lura kemm-il darba t-talba g]al hekk ma tkunx mag]mula lill-Kontrullur tad-Dwana qabel eg]luq sentejn mid-data ta' l-okka\joni li bil-[rajja tag]ha jkun sar dovut il-]las lura.

Il-qorti tibda billi tg]id illi xejn ma taqbel ma' l-interpretazzjoni mog]tija mill-attri`i, u a``ettata "mhux ming]ajr trepidazzjoni" mill-perit legali, illi "l- okka\joni li bil-[rajja tag]ha jkun sar dovut il-]las lura" hija s-sentenza li eventwalment ting]ata kontra l-Kontrollur tad-Dwana biex tikkundannah jag]mel il-]las lura; anzi, taqbel mal-konvenut li dik l-interpretazzjoni hija assurda. Il-]las lura jkun dovut hekk kif isir il-]las mhux dovut; tin]oloq obbligazzjoni li ma tkunx kanonizzata b'sentenza i\da xorta tkun obbligazzjoni u g]alhekk il-]las ta]t dik l-obbligazzjoni jkun "dovut". Jekk il-Kontrollur tad-Dwana jag]mel il-]las lura bla ma jistenna sentenza kontrieh, il-]las ma jkunx ta' indebitu, appuntu g]ax kien dovut.

I\jed serja hija l-kwistjoni jekk il-"]las lura" li trid is-so`jetà attri`i huwiex "]las lura" g]all-g]anijiet ta' l-art. 25. Fil-fehma tal-qorti, "]las lura" ta]t l-art. 25 ifisser biss]las lura li jsir bis-sa]]a ta' ordni mog]ti mill-Ministru responsabbli g]ad-Dwana u pubblikat fil-Gazzetta tal-Gvern ta]t l-art. 21 jew bis-sa]]a ta' regolament mag]mul mill-ministru ta]t l-art 22 ta' l-Att dwar id-Dazji ta' Importazzjoni. It-talba ta' l-attri`i ma hix g]al]las lura bis-sa]]a ta' dawk id-dispo\izzjonijiet, i\da hija talba biex tie]u lura dak li]allset bla ma kien dovut g]ax qieg]da tg]id li l-]wejje[importati kienu ikklassifikati]a\in mill-konvenut.

L-e``ezzjoni ta' preskrizzjoni hija g]alhekk mi`]uda.

Ner[g]u lura g]all-kwistjoni ewlenija: jekk il-*parts* importati kinux *water heaters* \muntati, bil-karattru essenzjali ta' *water heaters*, jew kinux ma]suba g]al produzzjoni industrijali.

Is-so`jetà attri`i kienet timporta *parts* ta' *water heaters* biex dawn il-*parts* timmuntahom hawn Malta u tbig]hom b]ala *water heaters* lesti g]all-u\u. Dawn il-*parts* importati, we]edhom, ma humiex bi\\ejjed biex isir *water heater* s]i]: ikun me]tie[li jsiru xi *parts* o]rajn lokalment u jsir ix-xog]ol ta' armar. Il-valur mi\jud lokalment — *i.e.* il-*parts* addizzjonali li jsiru Malta u x-xog]ol li jsir biex mill-*parts* importati u dawk li jsiru lokalment isir *water heater* komplet u lest g]all-u\u — [ieli ji[i aktar mill-valur tal-*parts* importati[3].

Is-so`jetà attri`i qieg]da tg]id illi ma g]andhiex t]allas dazju fuq il-*parts* importati g]ax fuq dawk il-*parts* irid isir pro`ess industrijali biex minnhom isir *water heater* komplet, u l-li[i tg]id illi l-*parts* importati, meta jkunu importati g]all-produzzjoni industrijali, g]andhom jit]allew jid]lu ming]ajr]las ta' dazju.

L-esperti qablu ma' din is-sottomissjoni ta' l-attri`i g]al tliet ra[unijiet: (i) g]ax il-pro`ess li jrid isir fuq il-*parts* importati ma hux wie]ed sempli`i i\da je]tie[nies tas-seng]a m]arr[a sew u g]odod u makkinarju industrijali; (ii) g]ax il-valur mi\jud lokalment, f'xog]ol u *parts* mag]mula lokalment, huwa g]oli meta mqabbel ma dak tal-*parts* importati, u [ieli wkoll og]la minnu; u (iii) g]ax il-*parts* importati we]edhom ma humiex bi\\ejjed biex isir *water heater* s]i], i\da huma me]tie[a *parts* o]rajn.

Interpretazzjoni korretta tal-li[i ma tqisx biss partijiet minnha me]uda we]ed-hom, i\da tqis id-dispo\izzjonijiet kollha relevanti sabiex l-interpretazzjoni tkun wa]da li

---

3 Ara para. 26 u 27 tar-relazzjoni ta' l-esperti [udizzjarji, *fol.* 74.

tag]ti tifsira armonju\a lill-partijiet kollha tal-li[i: *incivile est nisi tota lege perspecta una aliqua particula eius proposita iudicare vel respondere.*

Huwa minnu illi hemm id-dispo\izzjoni, li fuqha qieg]da tistrie] is-so`jetà attri`i, illi l-partijiet importati g]all-produzzjoni industrijali g]andhom jit]allew jid]lu ming]ajr]las ta' dazju. Huwa minnu wkoll i\da illi l-li[i tqis ukoll b]ala o[[ett komplet jew lest minn kollox dak l-o[[ett ippre\entat \muntat jew \armat.

Dan ifisser illi l-pro`ess illi timmonta jew tarma ma hux il-pro`ess industrijali li je]les mill-]las tad-dazju, g]ax inkella l-li[i jkun fiha kontradizzjoni fiha nfisha: dispo\izzjoni wa]da tkun tg]id illi o[[etti importati g]all-produzzjoni industrijali ma hemmx dazju fuqhom, u dispo\izzjoni o]ra tkun tg]id illi o[[etti importati biex isir fuqhom il-pro`ess industrijali ta' immontar jew armar xorta jit]allas dazju fuqhom. G]andu jkun ovvju, mela, illi "l-pro`ess industrijali ta' immontar jew armar" b]al dak li tag]mel is-so`jetà attri`i fuq il-*parts* tal-*water heaters* importati minnha ma hux il-pro`ess ta' "produzzjoni industrijali" illi je]les mill-]las tad-dazju. Il-pro`ess ta' produzzjoni industrijali li je]les mill-]las tad-dazju, kif sewwa qal il-konvenut fit-tielet e``ezzjoni tieg]u, ma hux ix-xog]ol li jsir fuq il-]a[a importata i\da x-xog]ol li jsir biha g]all-produzzjoni ta']wejje[o]ra.

G]alhekk il-fatt illi s-so`jetà attri`i jkollha tag]mel xog]ol fuq il-*parts* importati, ladarba dak ix-xog]ol ma hux xog]ol ta' produzzjoni industrijali kif tifhem dak il-kliem il-li[i, ma je]lishiex mill-]las tad-dazju.

Fadal l-argument illi l-*parts* importati we]edhom ma humiex bi\\ejjed biex minnhom jin]oloq *water heater* s]i] g]ax huma me]tie[a *parts* o]ra. F'dan il-kuntest, il-li[i tqis b]ala l-o[[ett li fuqu g]andu jit]allas id-dazju dak l-o[[ett "mhux komplet jew mhux lest g]al kollox, basta, kif pre\entat, l-o[[ett mhux komplet jew mhux lest g]al kollox ikollu l-karattru essenzjali ta' l-o[[ett komplet jew lest minn kollox".

Il-kwistjoni g]alhekk hi jekk il-*parts* \montati importati mill-attri`i g]andhomx il-"karattru essenzjali ta' l-o[[ett komplet jew lest minn kollox".

Il-qorti ma taqbilx ma' l-esperti [udizzjarji fejn dawn iqisu illi l-valur mi\jud lokalment meta mqabbel mal-valur tal-*parts* importati g]andu jkun il-kriterju biex tara jekk il-*parts* importati we]edhom g]andhomx dak il-"karattru essenzjali" li trid il-li[i, u dan g]ax, g]ar-ra[uni mi[juba fuq, il-valur tax-xog]ol ta' armar u immontar ma g]andux jitqies.

Meta re[a' xehed fl-24 ta' {unju 1999[4] l-espert tekniku xehed illi l-bi``iet li saru lokalment huma "xi bi``iet \g]ar … … … ta' natura aktar sekondarja", u illi l-*parts* importati setg]u ikunu immontati biex bihom jin]oloq *water heater* biss, u ma setax bihom jin]oloq xi prodott ie]or. Dan ifisser illi dawk il-*parts* kienu essenzjalment il-partijiet ewlenin ta' *water heater* \montat, u xejn aktar.

G]al dawn ir-ra[unijiet il-qorti ma tarax illi jista' jing]ad illi d-de`i\joni tal-konvenut illi l-*parts* importati kellhom il-"karattru essenzjali" ta' *water heaters* hija de`i\joni]a\ina, u t-tieni e``ezzjoni g]andha tintlaqa'.

Il-qorti g]alhekk taqta' l-kaw\a billi, wara li ti`]ad l-e``ezzjonijiet ta' preskrizzjoni u tilqa' t-tieni u t-tielet e``ezzjonijiet tal-konvenut, ti`]ad it-talbiet tas-so`jetà attri`i u tikkundannaha t]allas l-ispejje\ [udizzjarji,]lief g]al dawk relativi g]all-e``ezzjonijiet ta' preskrizzjoni, li g]andu j]allashom il-konvenut.

Giannino Caruana Demajo
Im]allef Dep. Re[.

Connie Micallef

---

[4] *Foll.* 112 *et seq.*